

РОЗДІЛ 3. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

ЦИФРОВІ МОЖЛИВОСТІ ОСВІТНЬОЇ ВЕБПЛАТФОРМИ «ВСЕУКРАЇНСЬКА ШКОЛА ОНЛАЙН» (ВШО)

DIGITAL OPPORTUNITIES OF THE EDUCATIONAL WEB PLATFORM “ALL-UKRAINIAN ONLINE SCHOOL” (AUOS)

Стаття присвячена проблем вивчення особливостей застосування веб платформи «Всеукраїнська школа онлайн» у процесі організації сучасної середньої освіти в Україні. Зокрема, розкривається сутність дистанційної освіти, актуалізується дефініція «дистанційна освіта», розглядаються етапи її розвитку та процес становлення. Глобальні виклики системі шкільної освіти у зв'язку з пандемією та повномасштабним воєнним вторгненням призвели до зміни традиційних схем організації освітнього процесу та звернення насамперед до сучасних інформаційних технологій. Особливо це стосується необхідності використовувати весь арсенал засобів дистанційного чи електронного навчання при організації формальної освіти, причому найчастіше звучить термін «онлайн навчання». Особлива увага приділяється аналізу причин виникнення та ефективного функціонування дистанційних освітніх технологій по всьому світі, особливо зважаючи на виклики невизначеного середовища бурхливого з'ясування. У статті окрема увага приділяється значенню цифровізації та інформатизації навчального процесу та їхньої ролі у формуванні методичної та дидактичної складових сучасної дистанційної освіти. Основна увага зосереджується на теоретико-методичних засадах розвитку дистанційної освіти в сучасних українських реаліях шляхом широкого використання можливостей веб платформи «Всеукраїнська школа онлайн» у вирішенні питання забезпечення учнів 5-11 класів якісними та доступними освітніми продуктами. Висвітлюються структурні компоненти, критерії, показники та рівні сформованості необхідних компетенцій для ефективного використання веб платформи у роботі сучасної української школи. На основі аналізу законодавчої бази та науково-методичної літератури автори статті не оминули своєю увагою і недоліки використання дистанційної освітньої моделі. Зазначається також, що кінцевий результат освітнього процесу за допомогою використання веб платформи забезпечується єдністю методологічного, теоретичного та методичного аспектів. Не зважаючи на всі занепокоєння та негативні ризики від впровадження системи дистанційної освіти шляхом використання веб платформи «Всеукраїнська школа онлайн» у статті системно й послідовно доводяться переваги такого методу освіти.

Ключові слова: дистанційна освіта, ІКТ, цифрові освітні технології, телеосвіта, освітня веб платформа, середня освіта.

The article is devoted to the problems of studying the peculiarities of the use of the web platform “All-Ukrainian School Online” in the process of organizing modern secondary education in Ukraine. In particular, the essence of distance education is revealed, the definition of “distance education” is actualized, the stages of its development and the process of formation are considered. Global challenges to the system of school education due to the pandemic and full-scale military invasion led to the change of traditional schemes of educational process organization and appeal, first of all, to modern information technologies. This is especially true of the need to use the entire arsenal of distance or e-learning tools in the organization of formal education, with the term “online learning” being the most frequently heard. Particular attention is paid to the analysis of the reasons for the emergence and effective functioning of distance learning technologies around the world, especially given the challenges of the uncertain environment of turbulent modernity. The article pays special attention to the significance of digitalization and informatization of the educational process and their role in shaping the methodological and didactic components of modern distance education. The main attention is focused on theoretical and methodological bases of distance education development in modern Ukrainian realities by wide use of possibilities of web platform “All Ukrainian School Online” in solving the problem of providing students of grades 5-11 with qualitative and available educational products. Covered are the structural components, criteria, indicators and levels of formation of the necessary competencies for the effective use of the platform in the modern Ukrainian school. Based on the analysis of the legislative framework and scientific and methodological literature, the authors of the article have not overlooked the disadvantages of using a distance education model. It is also noted that the final result of the educational process through the use of a web platform is provided by the unity of methodological, theoretical and methodological aspects. Despite all the concerns and negative risks of introducing a system of distance education through the use of the web platform “All-Ukrainian School Online” the article systematically and consistently proves the advantages of this method of education.

Key words: distance education, ICT, digital educational technologies, tele-education, educational web platform, secondary education.

УДК 37.211.24(477)
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/54.1.19>

Березан В.І.,
докт. пед. наук,
доцент кафедри спеціальної освіти
і соціальної роботи,
професор кафедри музики
Полтавського національного
педагогічного університету
імені В.Г. Короленка

Буклів Р.Л.,
канд. тех. наук,
доцент кафедри хімії і технології
неорганічних речовин
Інституту хімії та хімічних технологій
Національного університету
«Львівська політехніка»

Буклів С.В.,
студент
Інституту архітектури та дизайну
Національного університету
«Львівська політехніка»

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сьогодні все гостріше постає проблема організації навчального процесу в школі шляхом використання сучасних цифрових технологій.

Особливої актуальності це питання набуло під час впровадження жорстких карантинних заходів у зв'язку з пандемією COVID-19. Так відповіддю на новітні епідеміологічні виклики стало створення

Міністерством освіти та науки України спільно з Українським інститутом розвитку освіти та Міністерством цифрової трансформації України національної освітньої платформи для учнів 5-11 класів «Всеукраїнська школа онлайн» (далі ВШО). Метою платформи було забезпечення якісної, загальнодоступної освіти для українських дітей із забезпеченням комфортних та безпечних умов навчання. Саме цей крок Уряду України дав змогу забезпечити якість, безперервність та професійність надання освітніх послуг [1]. Всеукраїнська школа онлайн – E-SCHOOL.net.ua – це сучасний, професійний та зручний ресурс для надання освітніх послуг українською мовою. В умовах повномасштабного воєнного вторгнення Російської Федерації на терени України багатьом українцям довелося стати біженцями, втікаючи від жорстокої, нічим не спровокованої військової агресії країни спонсора тероризму. І саме платформа «Всеукраїнська школа онлайн» сьогодні є безцінним ресурсом, який допомагає українським дітям не втрачати зв'язок з Батьківщиною в еміграції. «Всеукраїнська школа онлайн» є частиною глобальної екосистеми «Дія. Цифрова освіта», яка є частиною державної програми по цифровізації усіх царин українського суспільства. Таким чином сьогодні існує необхідність дослідження можливостей цифрової платформи «Всеукраїнська школа онлайн» у забезпеченні якісної шкільної освіти. Особливу увагу заслуговує дослідження ефективності та зручності використання мобільного застосунку платформу в процесі організації навчального процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Матеріалами для цього дослідження стали чинна офіційна нормативно-правова база та інформація офіційного сайту Міністерства освіти й науки України, відомості з сайту «Всеукраїнська школа онлайн». Роль використання цифрових технологій в освітній царині розглядається у чисельних роботах українських дослідників (В.В. Вержицький, А.А. Андрєєв, А.М. Долгоруков та ін.). В останні роки особливе значення набули дослідження присвячені впровадженню дистанційної та мішаної форм освіти (М.Є. Андрос, Н.В. Резнік, З.М. Вакуля, І.В. Чейпеш та ін.). Досвід використання онлайн-платформ в організації роботи освітнього закладу розглядається в роботах О.М. Спіріна, Л.А. Лупаренко, М.Ю. Бухаркіної, Е.С. Полат та ін. Психологічні особливості дітей середнього та старшого шкільного віку у зв'язку з використанням дистанційної форми освіти розглядається в роботах В.В. Ягупова, Дж. Літлфіджа, О.С. Воронкіна та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. З розвитком дистанційного навчання, вчені покладали особливі надії на вирішення низки важливих проблем: зростання рівня освіченості, збільшення доступності якісної шкільної освіти, а також підвищення кваліфікації

педагогічних працівників царини загальної середньої освіти. Безсумнівно, з розвитком інноваційних ІКТ зростає можливість використання дистанційного навчання у сучасних українських школах. На зростаючий інтерес до дистанційної освіти за допомогою веб платформи «Всеукраїнська школа онлайн» впливає усвідомлення важливості інтелектуальних ресурсів країни [2]. Звідси можна виділити проблему підготовки кваліфікованих педагогічних працівників до створення відео лекцій та додаткових матеріалів у застосунку. У свою чергу, подібні ресурси є одним із критеріїв конкурентоспроможності держави на світовій арені. Тому слід розробити механізми громадського та державного моніторингу ефективності використання веб платформи в організації навчального процесу. З цього випливає своєчасна необхідність внесення деяких змін та доповнень до структури освітнього процесу, який задовольнятиме вимоги сучасного суспільства. Діяльність середніх загальноосвітніх навчальних закладів повинна ґрунтуватися на вимогах, які висуваються громадським суспільством, дотримуючись при цьому встановлених Міністерством освіти і науки нормативів.

Мета статті. Актуалізувати розуміння можливостей використання веб платформи «Всеукраїнська школа онлайн» в організації навчального процесу в Україні в умовах невизначеного середовища спричиненого подіями військової агресії та карантинних протиковідних заходів.

Виклад основного матеріалу. З розвитком інформаційних технологій світовий ринок освітніх послуг зазнав суттєвих змін. Школа сьогодні покликана не тільки передавати колективний досвід, накопичений продовж життя прийдешніх поколінь у вигляді знань, умінь та навичок, але й готувати дитину до дорослого життя в умовах актуального середовища. Виникнення дистанційної освіти пов'язане з появою доступного поштового зв'язку. «Кореспондентське навчання» бере свій початок із середини XIX століття [3]. Учні поштою вивчали матеріали, здавали наукові роботи. Основоположником такого навчання вважається Ісаак Пітман, який почав навчати своїх студентів стенографії у Великій Британії. У період з 1980-1990 роках з появою персонального комп'ютера та інтернету дистанційне навчання здійснило прорив. XXI століття принесло нові можливості, зробивши навчання більш доступним. Схематично розвиток дистанційної освіти можна прослідкувати на рис. 1. Саме тому за останні десятиліття все більшої популярності набувають технології пов'язані з широким використанням засобів інформатизації та комп'ютеризації [4].

Комп'ютерна техніка сьогодні є не тільки модними гаджетами, але й пристроями, які дозволяють інтегруватися у сучасному світі. Мережа Інтернет дає змогу не тільки передавати дані на великі відстані, а й налагоджувати комунікацію між

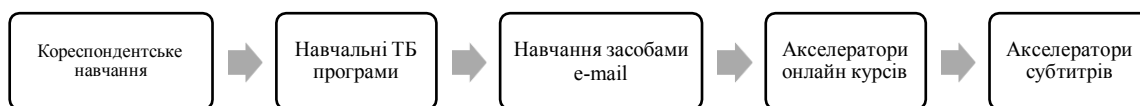

Рис. 1. Схематичний розвиток дистанційної освіти

Джерело: власна розробка авторів

різними групами користувачів. Саме це сьогодні дає можливість організувати навчальний процес з будь-якої точки світу для необмеженої кількості користувачів. Залишається всього дві умови, а саме – наявність відповідного пристрою та вихід у мережу Інтернет. Відтак можна зробити висновок про те, що організація якісного освітнього середовища ще не було на стільки простою і доступною. Звісно, це вимагає високої цифрової компетенції як від педагогічних працівників, так і від учнів.

Визначення, яке б відображає всю сутність дистанційного навчання сформулюється наступним чином: «Під дистанційною освітою розуміється комплекс освітніх послуг, які надаються широким верствам населення в країні та за кордоном за допомогою спеціалізованого інформаційно-освітнього середовища на будь-якій відстані від освітньої установи. Інформаційно-освітнє середовище дистанційної освіти є системно організованою сукупністю засобів передачі даних, інформаційних ресурсів, протоколів взаємодії, апаратно-програмного та організаційно-методичного забезпечення, орієнтовану на задоволення освітніх потреб користувачів» [5].

Дистанційні освітні технології спрямовані на організацію процесу взаємодії учнів та викладачів з використанням засобів інформаційних та телекомунікаційних технологій. Ключове слово «взаємодія» в цьому контексті є визначальним і наголошує на успішності реалізації процесу навчання, як з боку вчителя, так і учня. Організована взаємодія учасників освітнього процесу з використанням дистанційних освітніх технологій – основний та суттєвий фактор отримання знань. Важливо розуміти необхідність створення унікального освітнього контенту, який стане основою для реалізації дистанційної форми навчання, розробку методичного оснащення дистанційного навчання та особливу підготовку педагогів [6].

Треба зазначити, що використання дистанційних освітніх технологій вимагає наявності у користувачів гаджетів певної комплектації та потужності. Важливими показниками для пристроїв які використовуються під час дистанційного навчання є тактова частота центрального процесора, оперативна пам'ять, роздільна здатність монітору, можливість доступу до мережі Інтернет тощо. Також необхідно дотримуватися санітарно-гігієнічних рекомендацій щодо використання електронних пристроїв для дітей відповідної вікової категорії. Дистанційне навчання перестає бути

нововведенням у сфері освіти, займає міцні позиції, і поряд із традиційними формами навчання стає конкурентоспроможною формою здобуття середньої освіти. Переваги застосування цієї форми навчання очевидні. За певних умов дистанційне навчання може забезпечити доступність якісної, у тому числі середньої освіти, широкому колу школярів, незалежно від місця проживання; стрімко реагувати на зміну невизначеного середовища; максимально ефективно використовувати педагогічний, науковий, кадровий потенціал національної системи освіти. Моделі дистанційного навчання представлені у таблиці 1 [7].

Таблиця 1
Моделі дистанційного навчання в Україні

Дистанційні моделі навчання		
Класичні	Модифіковані	Інтерактивні
Самостійна робота учнів; Розподільний клас; Відкрита освіта.	Інтерактивне телебачення; Мережеве навчання; Кейс технології; Змішане навчання.	Онлайн інформаційно-освітнє середовище.

Джерело: власна розробка авторів

Вплив інформаційних і комунікаційних технологій на життя суспільства логічно визначений еволюцією економічних відносин у глобальному світі. Відкрилася нова можливість організації навчальної діяльності на всіх навчально-кваліфікаційних рівнях при якій частіше використовується можливості телеосвіти. Людина вже не просто діє, вона оперує інформацією. Такий розвиток інформаційних та комунікаційних технологій заявив світові про те, що потрібна освіта іншого рівня. Тепер вона виступає не в ролі товару, а як стимул для творчих пошуків, оскільки постійна взаємодія з комп'ютером сприяє розвитку та вчить жити в глобальних просторах інформації відповідно до багатоваріантного вибору індивідуальних рішень, незалежно від масових правил, стандартів та упереджень. Розвиток засобів масової комунікації, світових інформаційних мереж, комп'ютерних засобів навчання спричинив виникнення нового інформаційного суспільства. У сучасних умовах освіта розглядається як найважливіший фактор соціального та економічного прогресу через те, що основною цінністю сьогоdnішнього суспільства є сама людина, яка має здатність до пошуку та

освоєння нових знань, до прийняття нестандартних рішень. Інформатизація освітнього процесу створює матеріальну та методологічну основу для нових форм здобуття освіти. Однією з форм реалізації концепції дистанційного навчання є створення освітніх веб платформ і застосунків.

Педагогічне взаємодія за умов дистанційного навчання сприймається як спеціально організований процес, спрямований на вирішення поставлених освітніх завдань. Сьогодні саме для цього і була створена веб платформа «Всеукраїнська школа онлайн» (далі веб платформа). Організація взаємодії за умов дистанційного навчання потребує професійної майстерності та значних витрат тимчасового ресурсу. Цей процес буде ефективним, якщо вся освітня діяльність здійснюється виходячи з розвиваючої стратегії впливу викладача на учнів, який має бути цілеспрямовано організованим.

Педагогічна взаємодія в умовах дистанційного навчання із застосуванням веб платформи характеризується особливостями, які вказують на наявність неопрацьованих моментів у педагогічній практиці. Серед них:

- технічна організація процесу навчання;
- асинхронний тип спілкування;
- тривала адаптація до роботи та навчання в умовах дистанційної освіти;
- збільшення частки самостійного навантаження для учнів;
- поява у викладача додаткових обов'язків у вигляді тьюторського супроводу процесу навчання [8].

Кожна з цих проблем несе в собі особливі завдання, які визначають вибір методів і засобів, які дозволяють в умовах дистанційного навчання здійснювати педагогічну взаємодію в умовах веб платформи. Виявлено методи навчання, які сприяють підвищенню ефективності педагогічної взаємодії в умовах дистанційного навчання. Особливе місце займають активні та інтерактивні методи навчання, а також методи, що відображають специфіку взаємодії в умовах територіальної роз'єднаності учнів та вчителів - online консультації, offline консультації, online-відеолекції, offline-відеолекції, інтерактивні комп'ютерні відеолекції, семінарські заняття. За підсумками аналізу діяльності веб платформи з організації педагогічної взаємодії в умовах дистанційного навчання було уточнено наступний тип взаємодії в умовах дистанційного навчання – «викладач – система дистанційного навчання» [9].

Створення якісних навчальних курсу в умовах веб платформи сприяє набуттю практичної навички здійснення педагогічної взаємодії, необхідної для успішної діяльності у нових умовах навчання. Дистанційні курсу, які розташовані на платформі, побудовані таким чином, щоб відобразити всі основні особливості діяльності педагога в умовах дистанційного навчання, розкривати сутність

дистанційного навчання та спрямовуватися на отримання якісного знання.

Однією з переваг використання веб платформи можна назвати можливість зведення до мінімуму пропусків занять. Якщо учень несерйозно захворює, то він може так само, як і всі просто підключиться до трансляції і не пропускати пояснення матеріалу. При цьому буде зведена нанівець можливість зараження великої кількості оточуючих.

Поряд з перевагами неможливо заперечувати ризики та негативні аспекти використання веб платформи. Особливу увагу слід приділити якості освіти. Для переходу на дистанційну модель вчителі шкіл повинні мати високі цифрові компетенції, щоб ефективно скласти програму навчання. Багатьом співробітникам шкіл не вистачає необхідної кваліфікації. Через те, що раніше така практика застосовувалася лише локально й у незначній кількості, у вчителів були відсутні знання про платформи та сервіси для віддаленого навчання. У стислі терміни їм довелося освоювати функціонал та ефективні методи викладання в онлайн-форматі. Згодом ця проблема поступово зменшилася, але на початковому етапі це негативно позначилося на якості освіти. Зменшенню навантаження на вчителя сприяло створення професійних уроків на веб платформі.

Величезна проблема дистанційної освіти простежувалася у малозабезпечених та/або багатодітних сім'ях. Щоб добре вчитися не обов'язково мати комп'ютер вдома. Необхідні завдання, якщо цього вимагала програма, можна було виконувати за допомогою смартфона використовуючи спеціальні застосунки. Інша проблема пов'язана з тим, що в багатодітних сім'ях не завжди кожна дитина має окрему кімнату, де вона могла б займатися.

Інша група ризиків пов'язана зі зниженням залучення учнів та вчителів до навчального процесу. Падає мотивація, відсутність живого контакту, віддачі, емоцій, дискусій та опитувань призводить до того, що учні починають користуватися можливостями Інтернету і перестають самостійно виконувати завдання, а вчителі втрачають бажання та натхнення, коли не відчують живої реакції, падає рівень освіти та якість матеріалу. Відбувається знеособлення учнів та вчителів. У форматі онлайн-навчання вчитель сприймає учнів як загальну масу, це призводить до того, що йому складно оцінити наскільки засвоюється матеріал. Якщо в рамках класного заняття він може допомогти при труднощах, то при онлайн-заняттях відбувається суха подача матеріалу і жорсткий контроль виконання письмових робіт [10].

Після переходу на дистанційну освіту з використанням можливостей веб платформи виникла величезна кількість матеріалу, який потрібно було освоювати самостійно. Збільшилося навантаження не лише на школярів, але й на їхніх батьків. Школярі освоюють базові знання, які формують їх як

особистість. Величезне навантаження у поясненні матеріалу лягло на плечі батьків, але вони не завжди знають усі нюанси шкільної програми. Лише живе щоденне навчання з викладачем, контроль знань, вчинення помилок та їх виправлення здатне сформувати широкий кругозір у дітей.

Ще однією проблемою використання веб-платформи є те, що весь процес відбувається перед екранами моніторів. Це негативно впливає на зір дітей. У шкільний період відбувається формування організму, його перебудова. Збільшення часу перебування за комп'ютером і смартфоном призводить до зростання навантаження на організм, який ще не встиг зміцнити, що може дуже згубно позначитися на здоров'ї.

Висновки. Сьогодні серйозна увага приділяється пошуку ефективних форм навчання, які змогли б відповідати всім вимогам до організації освітнього процесу. Дистанційне навчання визнається досить ефективною формою навчання. Тому фокус уваги зміщується саме до дистанційної форми навчання як до єдиної освітньої парадигми, здатної зберегти свою ефективність, незважаючи на різні обставини та форс-мажорні ситуації у світі. Але складності реалізації традиційних форм і методів роботи в умовах опосередкованих комп'ютером є очевидними і вимагають пошуку нових рішень. Учні середньої школи при здійсненні навчальної діяльності стикаються із застосуванням дистанційної форми навчання та зазнають складнощів. На допомогу у вирішенні цього питання Міністерством освіти і науки України спільно з Міністерством цифрової трансформації створено веб-платформу «Всеукраїнська школа онлайн» задача якої стати акселератором якісного навчального контенту для учнів 5-11 класів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Зязюн І.А. Концептуальні засади теорії освіти в Україні. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2000. № 1. С. 11-24.

2. Järvis M., Tambovceva T., Virovere, A. Scientific innovations and advanced technologies in higher education. *Futurity Education*. 2021. Vol. 1, No 1. P. 13-22. <https://doi.org/10.57125/FED.2022.10.11.2>

3. Ремех Т. Сутність і структура громадянської компетентності учня Нової української школи. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 2. С. 34-40.

4. Bader S., Oleksiienko A. Mereniuk K. Digitalization of future education: analysis of risks on the way and selection of mechanisms to overcome barriers (Ukrainian experience). 2022. *Futurity Education*. Vol. 2, No 2. P. 21-33. <https://doi.org/10.57125/FED/2022.10.11.26>

5. Кремень В.Г., Лугувий В.І., Топузов О.М., Регейло І.Ю. Про виконання у 2022 р. Програми спільної діяльності Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України на 2021-2023 роки. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2022. Т. 4, №2. С. 1-19.

6. Биков В.Ю. Про наукову і науково-організаційну діяльність Інституту цифровізації освіти НАПН України за 2018-2022 рр. та перспективи його розвитку. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2022. Т. 4, № 1. DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4143>

7. Мар'єнко М., Сухих А. Організація навчального процесу у ЗЗСО засобами цифрових технологій під час воєнного стану. *Український Педагогічний журнал*. 2022. № 2. С. 31-37.

8. Лупінович С., Лапшина І. Особливості використання інформаційно-цифрових технологій вчителями початкової школи в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі. *Věda a perspektivy*. 2022. Т. 10, №17. С. 102-114. [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2022-10\(17\)-102-114](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2022-10(17)-102-114)

9. Павлюк О.П., Болгар О.М. Цифрова трансформація як резонанс у інноваційну траєкторію майбутнього. *Науково-освітній інноваційний центр суспільних трансформацій*. 2022. С. 19-22.

10. Мар'єнко М.В., Маркова О.М., Коновал О.А. Особливості організації індивідуальної роботи з учнями засобами цифрових технологій. *Освітній дискурс*. 2022. Т. 40, № 4-6. С. 38-44. [https://doi.org/10.33930/ed.2019.5007.40\(4-6\)-4](https://doi.org/10.33930/ed.2019.5007.40(4-6)-4)